Työterveyslaitos

Lausunto eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vanhusasiavaltuutetun kertomuksesta K 3/2024 vp

Mervi Ruokolainen (erikoistutkija, FT)
Työkyky ja työura

13.09.2024

Havaintoja vanhusasiavaltuutetun kertomuksesta

- Kertomuksessa korostuvat tavanomaista heikoimmassa tilanteessa olevien ja erityisesti iäkkäimpien vanhusryhmien tilanteet, palveluntarpeet ja suositukset heidän asemansa parantamiseksi.
- 65 vuotta täyttäneiden ja sitä vanhempien joukkoon kuuluu toimintakyvyltään hyvin erilaisia ja erilaisissa tilanteissa olevia yksilöitä.
  - Vanhusasiavaltuutetun seuraavissa kertomuksissa voisi tarkastella painokkaammin myös työn ja vanhuuseläkkeen nivelvaiheessa olevia tai juuri vanhuuseläkkeelle siirtyneitä.
- Työterveyslaitos tarkasteli kertomusta työelämän ja työurien pidentämisen näkökulmista ja esittää neljä (4) huomiota kertomukseen (diat 3-6).

©TYÖTERVEYSLAITOS

1. Ikääntyminen työuran aikana tulisi huomioida entistä paremmin työelämässä

- Ikääntyvien työntekijöiden työssä jaksaminen on osaltaan tärkeä hyvän vanhuusiän mahdollistaja.
- Vanhusten hoivan riittämättömyys lisää paineita vielä työelämässä olevien, ikääntyvien työntekijöiden työssä jaksamiseen ja jatkamiseen (Kalliomaa-Puha, 2018; Kauppinen & Silfver-Kuhalampi, 2015).
- Uudistunut Työturvallisuuslaki kannustaa ikääntyvien parempaan huomioimiseen työelämässä velvoittamalla yksilöllisten tekijöiden (ml. ikä) huomioimiseen aiempaa selkeämmin.
- Vaikutustutkittuja ratkaisuja ikääntyvien työurien tukemiseen on jo olemassa. Ne pitäisi saada käyttöön työelämässä laajemmin.

© TYÖTERVEYSLAITOS

2. Vanhuuseläkkeelle siirtyvien mahdollisuuksia jatkaa työelämässä tulisi vahvistaa

- Eläketurvakeskuksen tutkimukset osoittavat vanhuuseläkkeelle vastikään siirtyneillä palkansaajilla olevan sekä halukkuutta että kyvykkyyttä jatkaa työelämässä.
  - Vanhuuseläkkeellä työskentelyn merkitys on korostunut erityisesti sote-alalla.
- Työpaikkojen tulisi tunnistaa ajoissa ne eläkeikää lähestyvät työntekijät, jotka haluaisivat jatkaa, ja muokata työtä ja työaikoja niin, että työssä jatkaminen tuntuisi houkuttelevalta vaihtoehdolta.
  - Ikäjohtamisosaamista tulisi vahvistaa (Ruokolainen ym. 2023).
  - Työaikojen joustavuutta ja työaikoihin liittyviä vaikutusmahdollisuuksia tulisi lisätä (Härmä ym. 2022; Stengård ym. 2021; Virtanen ym. 2014).
  - Työhön paluuta eläkkeeltä tulisi tukea esimerkiksi tilanteeseen räätälöidyn perehdytyksen avulla.

© TYÖTERVEYSLAITOS

3. Vanhuspalveluissa työskentelevien työoloista ja työhyvinvoinnista tulisi huolehtia

- Työn eettisen kuormituksen ja monien muiden työn psykososiaalisten kuormitustekijöiden tiedetään tutkimusten perusteella olevan vanhuspalveluissa jopa kaksi kertaa muuta sote-alaa yleisempiä (Työterveyslaitos, Mitä kuuluu? -työhyvinvointikysely sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille 2018–2021).
- Jotta alan pito- ja vetovoimaa ja siten riittävää palveluiden saatavuutta ja laatua voidaan ylläpitää ja vahvistaa, hyvinvointialueiden tulisi panostaa vanhuspalveluissa työskentelevien työntekijöiden työhyvinvointiin mm. vähentämällä työn kuormitustekijöitä (Politiikkasuositus: Vanhustyön eettinen kuormitus vähenee panostamalla työhyvinvointiin | Työterveyslaitos (ttl.fi).

©TYÖTERVEYSLAITOS

4. Työssäkäynnin ja omaishoivavastuiden yhdistämiseen tarvitaan tukea

- Työurien pidentäminen ja yhä suurempi tukeutuminen omaishoivaan ovat vaikeasti yhteensovitettavissa (Demography-ohjelma, 2023)
- Mikäli vanhusväestölle suunnatut hoiva- ja terveyspalvelut eivät pysty takaamaan hoivan riittävää saatavuutta ja laatua, on vaarana, että tämä ajaa työssäkäyvät omaiset ottamaan kantaakseen yhä suuremman osan hoivavastuista joko oman työnsä ohella tai kokonaan työelämän ulkopuolella (Kalliomaa-Puha, 2017, 2018; Kokkinen ym. 2020).
  - Hoivavastuut kertyvät erityisesti 45-55-vuotiaille naisille (Sutela ym. 2019).
  - Työn ja omaishoivan yhdistelmä voi olla myös riskitekijä työntekijän työssä jaksamiselle ja jatkamiselle (Kauppinen & Silfver-Kuhalampi, 2015; Salmela-Aro & Updyaya, 20189
- yli 700 000 suomalaista hoitaa iäkästä, sairasta tai vammautunutta läheistään päivätyönsä ohessa (Omaishoitajaliitto, 2024).

© TYÖTERVEYSLAITOS

Työterveyslaitos

KIITOS!

@mhruokolainen

LISÄÄ ASIAA TYÖELÄMÄSTÄ?
SEURAA TYÖTERVEYSLAITOSTA SOMESSA JA
VIERAILE VERKKOSIVUILLAMME TTL.FI